

Kansen voor akker- en struweelvogels in de gemeente Eersel

Vogelwerkgroep De Kempen

Jan Kolsters, Piet van der Krieken, Pieter Wouters, Noud Janssen

Eerste editie 21 juli 2016

Inhoud

Samenvatting	2
1 Inleiding	3
2 Kavels	4
3 Nulmeting	5
3.1 Voorjaarsnulmeting	5
3.1.1 Akkervogels	6
3.1.2 Struweelvogels	7
3.1.3 Toegevoegde soorten	8
3.2 Najaarsnulmeting	8
3.3 Resultaten voorjaarsnulmeting	9
4 Geschiktheid van de kavels	11
4.1 resultatenbepaling geschiktheid	13
5 Discussie	14
Literatuur	16

Foto verantwoording

Titelpagina	Gele Kwikstaart:	Wil de Veer VWG De Kempen
Pagina 3	Patrijs:	Saxifraga, Peter Meininger
Pagina 4	Kwartelkoning:	Saxifraga, Mark Zekhuis
Pagina 4	Kievit:	Saxifraga, Jan Nijendijk
Pagina 7	Geelgors:	Saxifraga, Kees van Berkel
Pagina	Kneu	Saxifraga, Piet Munsterman
Pagina 13	Putter	Wil de Veer VWG De Kempen
Pagina 14	Bloemenveld en insecten	Jan Kolsters VWG De Kempen
Pagina 44	Rosse Woelmuis	Wil de Veer VWG De Kempen

Samenvatting

De gemeente Eersel is voornemens om 5 hectare aan kavels uit de geliberaliseerde pacht voor enkele jaren in te zaaien met bloemrijke kruiden- of graanmengsels om het leefgebied van vooral akkervogels en struweelvogels te verbeteren. Aan Vogelwerkgroep De Kempen is gevraagd om een nulmeting uit te voeren voor vogels op de kavels die in principe voor aanmerking kunnen komen voor inzaaien met bovengenoemde mengsels. Verder is gevraagd om aan te geven welke kavels het meest geschikt zijn voor inzaaien. Voorwaarde is dat kavels geheel worden ingezaaid tot een oppervlakte van vijf hectare. Het inzaaien van akkerranden is niet aan de orde.

De nulmeting in het voorjaar is uitgevoerd middels twee, 10 minuten durende punttelingen in het broedseizoen. Later zal ook nog een nulmeting worden gedaan in het najaar en winter. Maar omdat de kavelverloting voor 2017 reeds in september 2016 plaatsvindt, moet de keuze voor in te zaaien percelen met bloemrijke kruiden- of graanmengsels voor die tijd plaatsvinden.

De geschiktheid van de percelen is vastgesteld via een aantal criteria met scores. De criteria met scores zijn opgesteld aan de hand van ervaringen die Vogelwerkgroep De Kempen in veertig jaar vogelonderzoek heeft opgedaan. Ook is de voorjaarsnulmeting onderdeel van de geschiktheidsbepaling.

Na het opstellen van de criteria zijn alle in aanmerking komende kavels bezocht en zijn de scores in het veld vastgesteld. Daarna is de ranking gemaakt.

Op basis van deze ranking hebben de kavels in afnemende volgorde de hoogste score: 77, E, O en F. Samen hebben die percelen een oppervlakte van 4.74 hectare. Er kunnen dan vier kavels worden ingezaaid.

Laten we kavel 77, vanwege zijn grote oppervlakte, echter buiten beschouwing dan krijgen we in afnemende volgorde de percelen: E, O, F, 16, 11 en D. Deze hebben een gezamenlijk oppervlakte van 4.88 hectare en er kunnen nu zes kavels worden ingezaaid.

Voor beide keuzes is iets te zeggen maar gezien het feit dat kleinere oppervlaktes inzaaien met bloemrijke kruiden- of graanmengsels al effectief zijn, zoals onderzoeken hebben aangetoond, heeft de tweede keuze onze voorkeur omdat zes kavels waarschijnlijk meer effect zullen sorteren dan vier.

1 Inleiding

De gemeente Eersel bezit een aantal geliberaliseerde pachtkavels. De gemeente is voornemens om een aantal van die pachtgronden in de nabije toekomst voor een paar jaar uit de pacht te nemen en in te zaaien met bloemrijke kruiden- of graanmengsels om het leefgebied van vooral akkervogels en struweelvogels te verbeteren. Er is een lijst van 24 percelen opgesteld door de gemeente Eersel die in principe in aanmerking zouden kunnen komen voor inzaaien met bloemrijke kruiden- of graanmengsels. Het is de bedoeling om in totaal 5 hectare aan percelen in te zaaien uit de lijst van 24.

De gemeente Eersel heeft Vogelwerkgroep De Kempen gevraagd om een zogenaamde nulmeting uit te voeren en een advies te geven over de geschiktheid van de percelen voor inzaaien met genoemde mengsels. Een nulmeting houdt in dat de huidige vogelstand op en in de directe nabijheid van de potentieel in te zaaien percelen wordt vastgelegd. Na inzaaien kan dan het directe effect gemeten worden door opnieuw te vogelstand vast te leggen. Dit kan gebeuren na het eerste jaar van inzaaien maar natuurlijk ook na een langere tijd.

Voor het bepalen van de geschiktheid van de percelen hebben we gebruik gemaakt van het zogenaamde “smenken” (Mikradis 2010). Dit houdt in dat de juiste relevante variabelen gekozen worden die bepalen of het effectief is om een perceel in te zaaien. Deze variabelen krijgen van tevoren een puntenindeling die gerelateerd is aan meetbare factoren. Bijvoorbeeld is het perceel volledig omringd door bos? Dan wordt een score van -1 ingevuld. Ten slotte worden alle scores van de variabelen opgeteld en gewogen zodat een lijst wordt verkregen van de relatieve geschiktheid van de percelen.

2 Kavels

De kavels die in aanmerking komen voor inzaaien met bloemrijke kruiden- of graanmengsels liggen verspreid in de gemeente Eersel en variëren in grootte van 0.283 ha tot 3.193 ha. Van deze kavels komt vijf hectare in aanmerking om te worden ingezaaid met bloemrijke kruiden- of graanmengsels.

Tabel 1. Percelen die in aanmerking komen voor inzaaien met bloemrijke kruiden- of graanmengsels

<i>kavel nummer</i>	<i>kadastrale gemeente</i>	<i>Opperlakte (ha)</i>
2	Eersel	2.5800
4	Eersel	3.1500
5	Eersel	3.1500
6	Eersel	2.1000
7	Vessem	2.3855
8	Vessem	1.1000
10	Vessem	1.2250
11	Vessem	1.5110
12	Vessem	2.1190
13	Vessem	1.4970
16	Eersel	1.1800
21	Eersel	2.2660
49	Vessem	1.8670
65	Eersel	2.8900
77	Veldhoven	3.1930
A	Eersel	0.7480
C	Vessem	0.7740
D	Vessem	0.6500
E	Vessem	0.5420
F	Vessem	0.4926
G	Eersel	0.5812
N	Eersel	0.2830
O	Eersel	0.5080
P	Eersel	0.6482

3 Nulmeting

De nulmeting van de vogelstand op en in de directe omgeving van de percelen heeft twee doelen. Ten eerste zegt het iets over de huidige kwaliteit van de percelen met betrekking aantrekkelijkheid voor vogels en ten tweede kan hiermee het effect van het inzaaien met bloemrijke kruiden- of graanmengsels worden gemeten op een later tijdstip.

De nulmeting gebeurt in dit project op twee tijdstippen: in het voorjaar (broedseizoen) en in de herfst/winter. In dit rapport is alleen de voorjaarsnulmeting opgenomen omdat de verloten van de percelen voor 2017 reeds in september 2016 plaatsvindt. De nulmeting van herfst/winter zal in een latere editie van dit rapport worden toegevoegd.

3.1 Voorjaarsnulmeting

Omdat alle percelen in dezelfde periode geïnventariseerd worden is een complete broedvogelinventarisatie niet mogelijk maar is gekozen voor de zogenaamde punttelling van tien minuten tijdens twee bezoeken in het voorjaar van 2016. Hierbij zijn alle waargenomen vogels genoteerd die vanaf ieder perceel gehoord of gezien werden en die gebonden waren aan de locatie. Dus bijvoorbeeld hoog overtrekkende vogels zijn niet genoteerd omdat hier de binding met het perceel of directe omgeving ontbreekt.

Om een verband te kunnen leggen tussen terreinbeheer en voorkomende vogels is er in een samenwerking tussen Staatbosbeheer en SOVON (Vogelonderzoek Nederland) een methode ontwikkeld die dit mogelijk maakt (Sierdsema 1995). Deze methode is gebaseerd op het definiëren van ecologische vogelgroepen. Ecologische vogelgroepen zijn groepen van vogels die soortgelijke biotoopeisen hebben. Een voorbeeld van een ecologische vogelgroep is bijvoorbeeld de Kievit-groep. Deze groep is kenmerkend voor kruidenrijke akkers. De groep heet Kievit-groep omdat de Kievit een karakteristieke vertegenwoordiger uit deze groep is. De andere vertegenwoordigers van deze groep zijn Patrijs, Kwartel, Kwartelkoning, Scholekster, Wulp, Veldleeuwerik, gele Kwikstaart en Grauwe Gors. Deze vogelsoorten worden dus gezien als kenmerkend voor kruidenrijke akkers. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat er zich op kruidenrijke akkers geen andere soorten bevinden. Maar die soorten zijn niet karakteristiek voor dit soort terreintype en komen ook in ander gebieden voor.

Naast de groepering in ecologische vogelgroepen is een waarde voor de veeleisendheid van de soort gedefinieerd. Deze waarde van de veeleisendheid geeft kwaliteitseisen die een soort aan zijn biotoop stelt. Een lage waarde zegt dus dat de soort geen hoge eisen stelt en een hoge waarde geeft aan dat de soort hoge eisen stelt aan zijn biotoop. Zo heeft in bovenstaand voorbeeld van de Kievit-groep de Kievit bijvoorbeeld een veeleisendheid van 1 en de Kwartelkoning een veeleisendheid van 4.

Akker- en struweelvogels zijn geclusterd in een aantal ecologische vogelgroepen zoals aangeduid in onderstaand overzicht. De soorten uit deze groepen met hun veeleisendheid zijn gebruikt voor de nulmeting.

3.1.1 Akkervogels

Fazant-groep

Broedvogels van bij voorkeur vochtige tot natte lage ruigten, voornamelijk in cultuurland. Door het verdwijnen van ruigten en oeverhoeken in Nederland zijn veel soorten uit deze groep zeldzaam geworden. Voor ruigten met lage struiken (kruipwilg, gagel etc.) is de Rietgorsgroep samengesteld.

<i>Soort</i>	<i>veeleisendheid</i>	<i>biotoopeisen</i>
Blauwe Kiekendief	3	pioniervegetaties, grootschalig open
Grauwe Kiekendief	4	pioniervegetaties, grootschalig open
Patrijs	2	pioniervegetaties (akkers), grasland, kruidenrijk
Fazant	1	voedselrijke ruigten
Watersnip	3	natte, open pioniervegetaties
Wulp	2	open gebied, ruigten, open pioniervegetaties
Velduil	3	randen, ruigten, overhoeken, grote open natuurgebieden
Graspieper	1	lage vegetaties met open plekken, open gebied
Paapje	3	bloemrijke ruigten en randen, vochtig tot nat
Graszanger/Waaiersaartzanger	2	grazige ruigten

Kievit-groep

Broedvogels van akkers. Deze groep van soorten lijkt sterk op de Veldleeuwerik-groep. Voornamelijk kruidenrijke akkers zijn voor deze vogelgroep van belang.

Patrijs	2	pioniervegetaties (akkers), grasland, kruidenrijk
Kwartel	2	pioniervegetaties (akkers), grasland, kruidenrijk, open
Kwartelkoning	4	pioniervegetaties (akkers), grasland, kruidenrijk
Scholekster	1	open gebied, lage grazige en pioniervegetaties
Kievit	1	open gebied, lage grazige en pioniervegetaties
Wulp	2	open gebied, ruigten, open pioniervegetaties
Veldleeuwerik	1	lage vegetaties met open plekken, open gebieden
Gele Kwikstaart	2	lage vegetaties met open plekken, vochtig-nat
Grauwe Gors	3	kruidenrijke pioniervegetaties

Veldleeuwerik-groep

Deze groep van weidevogels verdraagt de laagste grondwaterstanden. Soorten zoals Patrijs, Kwartel, Veldleeuwerik en Grauwe Gors zijn zelfs vrij ongevoelig voor de grondwaterstand. De meeste soorten worden gevonden in iets drogere, maar wel structuurrijke grazige vegetaties.

Patrijs	2	pioniervegetaties (akkers), grasland, kruidenrijk,
Kwartel	2	pioniervegetaties (akkers), grasland, kruidenrijk, open,
Scholekster	1	open gebied, lage grazige en pioniervegetaties,
Kievit	2	open gebied, lage grazige en pioniervegetaties,
Wulp	2	open gebied, ruigten, open pioniervegetaties,
Veldleeuwerik	1	lage vegetaties met open plekken, open gebieden,
Graspieper	1	lage vegetaties met open plekken, open gebied,
Grauwe Gors	3	kruidenrijke pioniervegetaties

3.1.2 Struweelvogels

Rietgors-groep

Dit vegetatietype is in allerlei landschapstypen aan te treffen. Voorbeelden zijn natte heide en randen van vennen met struikopslag (zoals gagel), hoogveen met lage berkjes, wilg en gagel, vochtige kapvlakten en natte ruigten met wat struikjes. Voor moerassen is een aparte groep samengesteld: de Blauwborst-groep. De samenstelling van die groep lijkt veel op de Rietgors-groep.

<i>Soort</i>	<i>veeleisendheid</i>	<i>biotoopeisen</i>
Blauwborst	2	natte ruigten met struiken
Paapje	3	bloemrijke ruigten en randen, vochtig tot nat
Sprinkhaanzanger	2	natte (riet)ruigten, kruipwilg (duinen)
Krekelzanger	2	natte struwelen
Rietgors	1	riet en rietruigten, natte struwelen, struiken

Roodborsttapuit-groep

Voor deze vogelgroep is een structuurrijke heidevegetatie met struikjes van groot belang. Op heideterreinen waar alle opslag wordt verwijderd ontbreekt deze groep bijna volledig. Vooral reliëfrijke terreinen hebben de voorkeur van deze vogelgroep. Op de vochtige heideterreinen is deze groep van soorten het beste vertegenwoordigd; op droge heideterreinen komen Kneu en Grasmus tegenwoordig nog maar weinig voor.

Roodborsttapuit	2	structuurrijke lage vegetaties, ruigten, uitkijkposten
Grasmus	2	struwelen
Fitis	1	struiken, struwelen, jong bos
Grauwe Klauwier	3	grote insecten, hagedissen, struweel
Kneu	2	struwelen, kruidenrijke vegetaties

Grasmus-groep

Broedvogels van struweelachtige begroeiingen en structuurrijke bosranden. Deze groep kunnen we in verschillende landschapstypen aantreffen: (struweelrijke) duinen, open, jonge bossen (lager dan 4-5 m), bosranden met struiken, jonge bosopslag in moeras en kleinschalig agrarisch cultuurlandschap (heggen en hakhoutwallen). Veel soorten uit deze groep hebben een voorkeur voor vochtige ecotopen. Door verdroging en het verdwijnen van kleinschalige landschappen zijn veel soorten sterk achteruit gegaan in de laatste decennia. Dit geldt niet voor veel rietmoerassen, omdat deze in dezelfde periode sterk verdroogd en verland zijn. Voor vertegenwoordigers uit deze groep was dat gunstig.

Heggenmus	1	struiken, struwelen, jong bos, geen boomlaag (wel bosrand)
Nachtegaal	2	struiken, struwelen, basisch, vochtig, nat
Roodborsttapuit	2	structuurrijke lage vegetaties, ruigten, uitkijkposten
Bosrietzanger	2	vochtig, open struweel
Spotvogel	2	hoge struwelen
Orpheusspotvogel	2	hoge struwelen, open bos
Braamsluiper	2	struwelen
Grasmus	2	struwelen
Tuinfluitier	1	struwelen, bosrand met struiken
Fitis	1	struiken, struwelen, jong bos
Grauwe Klauwier	3	grote insecten, hagedissen, struweel
Kneu	2	struwelen, kruidenrijke vegetaties

3.1.3 Toegevoegde soorten

Naast bovengenoemde groepen zijn nog een paar soorten geselecteerd die niet in bovenstaande groepen vallen maar die wel gerelateerd zijn aan akkers en/of struwelen (en om andere redenen in andere ecologische vogelgroepen beland zijn). Sommige van deze soorten zijn geen broedvogel maar zijn wintergast. De volgende soorten zijn toegevoegd:

<i>soort</i>	<i>veeleisendheid</i>
Torenavalk	1
Geelgors	2
Putter	2
Barmsijs	2
Groenling	2
Spreeuw	1
Witte Kwikstaart	1
Frater	3
Groene Specht	2
Klapekster	3

De getallen van de veeleisendheid worden opgeteld voor de soorten uit de hoofdstukken 3.1.1 t/m 3.1.3 per kavel. Dat gebeurt voor beide voorjaarstellingen. Op die manier komen we tot een uiteindelijke score die gebruikt wordt voor de geschiktheidsbepaling van een kavel.

3.2 Najaarsnulmeting

De najaarsnulmeting is ten tijde van het verschijnen van deze eerste editie van het rapport nog niet uitgevoerd omdat de eerste editie moest verschijnen voordat de verloting van de pachtgronden voor 2017 plaatsvindt.

De resultaten van de najaarsnulmeting zullen in een volgende editie worden toegevoegd. Voor deze meting worden dezelfde soorten met hun veeleisendheid gebruikt als voor de voorjaarsnulmeting.

3.3 Resultaten voorjaarsnulmeting

Zoals hierboven vermeld zijn tijdens de voorjaarsnulmeting alle waargenomen vogels genoteerd tijdens twee punttellingen van tien minuten elk. De tellingen zijn uitgevoerd op 21 april en 4 mei 2016. Hierbij zijn alle kavels bezocht in de vroege ochtend. Om tot een totaalscore te komen per kavel zijn de waargenomen vogels zoals genoemd in de hoofdstukken 3.1.1 t/m 3.1.3 met hun bijbehorende veeleisendheid opgeteld. In tabel 3 op de volgende bladzijde zijn alle waarnemingen weergegeven. De volgorde van waarnemen is van boven naar beneden. In kleur zijn de relevante soorten zoals genoemd in de hoofdstukken 3.1.1 t/m 3.1.3. De geelgekleurde soorten hebben een veeleisendheid van 1 en de oranjegekleurde soorten hebben een veeleisendheid van 2. Soorten met een hogere veeleisendheid zijn niet waargenomen. Onderstreepte soorten duiden op waarneming van een paartje (maar telt maar voor één waarneming). De scores van de relevante soorten wordt per kavel opgeteld en zijn weergegeven in de tweede rij van onder in tabel 3. De gebruikte afkortingen voor de vogelsoorten zijn verklaard in tabel 2.

Tabel 2. Afkortingen voor waargenomen vogelsoorten

<i>Bkl</i>	<i>Boomklever</i>	<i>Kf</i>	<i>Kuifmees</i>
<i>Bkr</i>	<i>Boomkruiper</i>	<i>Ki</i>	<i>Kievit</i>
<i>Bl</i>	<i>Boomleeuwerik</i>	<i>Kn</i>	<i>Kneu</i>
<i>Bp</i>	<i>Boompieper</i>	<i>M</i>	<i>Merel</i>
<i>BR</i>	<i>Blauwe Reiger</i>	<i>P</i>	<i>Pimpelmees</i>
<i>Bui</i>	<i>Buizerd</i>	<i>Pa</i>	<i>Patrijs</i>
<i>BVI</i>	<i>Bonte Vliegenvanger</i>	<i>Pu</i>	<i>Putter</i>
<i>BZ</i>	<i>Boerenzwaluw</i>	<i>R</i>	<i>Roodborst</i>
<i>E</i>	<i>Ekster</i>	<i>RT</i>	<i>Roodborsttapuit</i>
<i>F</i>	<i>Fitis</i>	<i>S</i>	<i>Spreeuw</i>
<i>G</i>	<i>Groenling</i>	<i>SE</i>	<i>Scholekster</i>
<i>Gai</i>	<i>Gaai</i>	<i>SE</i>	<i>Scholekster</i>
<i>GBS</i>	<i>Grote Bonte Specht</i>	<i>Tj</i>	<i>Tjiftjof</i>
<i>GG</i>	<i>Geelgors</i>	<i>TV</i>	<i>Torenvalk</i>
<i>GL</i>	<i>Grote Lijster</i>	<i>V</i>	<i>Vink</i>
<i>GM</i>	<i>Grasmus</i>	<i>W</i>	<i>Winterkoning</i>
<i>GS</i>	<i>Groene Specht</i>	<i>WE</i>	<i>Wilde Eend</i>
<i>H</i>	<i>Huismus</i>	<i>WKw</i>	<i>Witte Kwikstaart</i>
<i>HD</i>	<i>Houtduif</i>	<i>Wu</i>	<i>Wulp</i>
<i>HM</i>	<i>Heggenmus</i>	<i>Z</i>	<i>Zanglijster</i>
<i>Hol</i>	<i>Holenduif</i>	<i>ZK</i>	<i>Zwartkop</i>
<i>K</i>	<i>Koolmees</i>	<i>ZKr</i>	<i>Zwarte Kraai</i>
<i>Ka</i>	<i>Kauw</i>	<i>ZR</i>	<i>Zwarte Roodstaart</i>
<i>KBS</i>	<i>Kleine Bonte Specht</i>	<i>ZS</i>	<i>Zwarte Specht</i>

Tabel 3. Voorjaarsnulmeting

kavel nummer	2	4	5	6	7	8	10	11	12	13	16	21	49	65	77	A	C	D	E	F	G	N	O	P
eerste telling 21 april 2016	Tj	Bui	Bui	Bui	K	ZK	W	M	Tj	Hol	G	V	Tj	V	Bui	G	V	HM	K	K	P	HD	WE	Bui
	K	Bui	Bui	Bui	M	ZKr	M	BP	BP	W	HD	V	M	WKw	W	HD	M	HD	P	P	K	BVI	S	Bui
	ZK	HM	HM	HM	W	V	M	P	M	Tj	ZK	Ka	P	R	ZK	ZK	GBS	K	W	W	W	ZK	G	HM
	V	V	V	M	V	V	P	W	R	H	M	M	V	WKw	Tj	H	M	P	Tj	Tj	HD	Tj	WKw	V
	Ki	Ki	Ki	R	K	Gaai	Ki	K	M	ZK	V	V	V	M	ZK	BP	HD	V	V	Tj	W	K	Ki	
	Tj	Tj	Tj	ZKr	V	Z	Bui	Ki	Ka	V	Tj	M	K	Gaai	V	GS	ZK	BKr	BKr	ZK	Tj	ZR	Tj	
	V	V	V	K	GBS	K	ZKr	Z	G	Tj	BZ	P	ZKr	G	Tj	K	K	ZK	ZK	M	E	ZKr	V	
	Ki	Ki	Ki	W	P	HD	ZK	V	BVI	K	Ka	Tj	Bui	HM	K	V	W	Tj	Tj	R	K	RT	Ki	
	M	M	M	ZKr	K	HD	M	Z	GBS	V	V	Ki	BL	V	KBS	BL	V	V	Tj	R		Ha	M	
	S	S	S	W	K	ZK	V	Z	ZKr	K		K	ZK	ZKr	V	Tj				R	P	Pa	S	
	ZK	ZK	ZK	M	M	P	V	W	Ka	Wu		ZKr	K	Wu	P	GBS						R	ZK	
	ZK	ZK	ZK	V	P	HD	HM	BZ	Gaai							BP	R						WKw	ZK
	Ki	Ki	Ki	ZKr	Tj		Ki	V	M			ZKr	M	Gaai	Ka							M	Ki	
	Ki	Ki	Ki	V	Wu		M	E				Tj	E	M										Ki
	ZKr	ZKr	ZKr	ZKr	V	BKI	V	P							GL	P	BKr							ZKr
	GL	GL	GL	Gaai	ZM	Ka	BKr								W	BKr	E							GL
	HD	HD	HD		BKr	ZK	WKw								K	WKw	Tj							HD
	W	W	W			BZ	S								BKr	S	Kf							W
	WKw	WKw	WKw				H								V	H								WKw
	Pu	Pu	Pu												HD									Pu
															HM									
														ZK										
														Ki										
totaal eerste telling	0	11	11	11	0	2	0	2	2	2	6	0	0	3	7	6	2	1	0	0	0	0	9	11
tweede telling 4 mei 2016	K	Ki	Ki	Ki	Bui	Tj	K	BP	V	Z	W	K	K	WKw	M	W	M	M	Tj	Tj	Zk	Tj	Z	Ki
	M	M	M	M	K	R	M	BP	V	BZ	BKI	W	V	V	R	BKI	W	S	ZK	ZK	W	V	K	M
	ZK	V	V	V	W	K	Tj	V	ZKr	V	HD	ZK	Tj	V	K	HD	BP	ZKr	R	R	ZK	M	M	V
	Tj	V	V	V	P	Tj	M	ZKr	S	S	Tj	M	K	ZK	S	Hol	HD	M	M	P	V	S	V	
	W	ZKr	ZKr	ZKr	ZKr	P	V	ZK	M	K	ZK	M	R	M	ZK	ZK	Hol	ZKr	ZKr	M	P	S	ZKr	
	V	Tj	Tj	Tj	ZKr	V	M	W	M	BKr	K	W	ZK	V	K	K	BL	BVI	Tj	Tj	K	Z	S	Tj
	HM	SE	SE	SE	ZKr	Ki	W	ZK	W	HD	Tj	K	HD	V	V	Tj	WKw	HD	W	W	Tj	Ka	SE	
	S	ZK	ZK	ZK	K	BKr	HD	V	Tj	Ka	G	HD	ZK	ZK	GBS	G	ZK	GM	ZK	ZK	M	K	Ka	ZK
	ZK	GS	GS	GS	Ka	V	K	K	BZ	V	E	HD	Kf	S	R	E	W	BKr	BKr	BKr	W	ZK	Ka	GS
	HD	Tj	Tj	Tj	HD	Tj	R	BP	S	Ka	M	W	M	ZK	V	M	M	ZKr	V	V	ZKr	HD	Ka	Tj
	K	WE	WE	WE	S	Tj	W	V	Ki	Pu	S	M	K	S	HD	S	V	V	R	R	HD	ZK	Ka	WE
	Tj	WE	WE	WE	V	K	ZK	M	BKr	M	HM	(code	ZK	Tj	ZK	HM	S	V	M	M	HM	ZK	Ka	WE
	HM	WE	WE	WE	V	ZS	HD	BL	Ki	Ka	V	W	ZKr	F	Tj	V	Ki	S	GG	GG	P	K	Ka	WE
		Ki	Ki	Ki	K	Gaai	P	BL	M	K	K	Bui	GL	S	K	GS	ZKr	W	W			P	Ka	Ki
					Ka	S	HD	HD	H	P			ZKr	K	H	V	P	P				HM	ZR	
					Hol	Tj		V	H	V			W	HM	H	S	R	W	W			HD	S	
					S	ZK		Ki	R	HD			Tj	GBS	R	Gaai	ZK	ZK					RT	
								ZK		E			HD	GBS	ZK	K	K						Kn	
								BVI					GBS	Ki	ZK								Wu	
								WKw							Tj								Hm	
								G							R								Ki	
							M							W								TV		
							M															Ki		
							ZK															W		
							Tj																RT	
							HD																GM	
																							Hd	
																							BZ	
																							BZ	
																							BZ	
																							GBS	
																							HM	
																							E	
																							S	
																							S	
																							S	
																							S	
totaal tweede telling	3	5	5	5	2	1	1	0	3	6	5	0	0	6	3	5	4	4	6	6	1	1	21	5
totaal generaal	3	16	16	16	2	3	1	2	5	8	11	0	0	9	10	11	6	5	6	6	1	1	30	16
kavel nummer	2	4	5	6	7	8	10	11	12	13	16	21	49	65	77	A	C	D	E	F	G	N	O	P

4 Geschiktheid van de kavels

Zoals vermeld in de inleiding kan door middel van een score voor een aantal criteria de relatieve geschiktheid van de kavels voor inzaaien bepaald worden. Het eerste criteria is het aantal nu reeds voorkomende akker- en struweelvogels. Hoe meer van deze vogels voorkomen, hoe geschikter de omgeving nu reeds is. Vanwege de kavelverloting in september 2006 kunnen in dit geval alleen de voorkomende vogels worden meegenomen. In onderstaand overzicht zijn alle gebruikte criteria weergegeven met de bijbehorende score. Op deze manier zijn alle kavels van een score voorzien tijdens de veldbezoeken.

De criteria en scores zijn gebaseerd op de veldervaringen van Vogelwerkgroep De Kempen.

Voorlopende vogels (nulmeting)

Voorjaar De totaalscore van de kavels is genomen als uitgangspunt (tabel 3). De volgende classificering is gebruikt om te komen tot een score voor de geschiktheid:

<i>Score</i>	<i>punten voor geschiktheid</i>
0	0
1 t/m 4	1
5 t/m 9	2
10 t/m 14	3
15 t/m 19	4
>20	5

Herfst/winter Deze scores konden niet worden meegenomen in verband met tijdstip van kavelverloting.

Kavelbegrenzing

Bomen De aanwezigheid van een bomenrij is van belang als zangpost en uitkijkpost voor een aantal vogelsoorten (Geelgors, groenling, etc.).

<i>Bomenrij</i>	<i>punten voor geschiktheid</i>
rondom of 3 zijden	2
1 of 2 zijden	1

Bramen Vooral voor struweelvogels maar ook in mindere mate voor akkervogels is de aanwezigheid van (braam) struwelen. Niet alleen als nestgelegenheid maar ok als schuil- en vluchtplaats.

<i>(Braam)struweel</i>	<i>punten voor geschiktheid</i>
rondom of 4 zijden	4
2 of 3 zijden	3
1 zijde	2
Aanwezig maar < 1 zijde	1

Watergang/ bermsloot De aanwezigheid van water geeft een extra dimensie aan een ecosysteem en werkt in veel opzichten verrijkend.

<i>waterhoudend</i>	<i>punten voor geschiktheid</i>
rondom of 4 zijden	4
2 of 3 zijden	3
1 zijde	2
Aanwezig maar < 1 zijde	1

Kleinschaligheid omgeving

Kleinschalig landschap De aanwezigheid van kleinschalig landschap heeft een zeer gunstige uitwerking op de vogelbevolking.

	<i>punten voor geschiktheid</i>
veel	6
weinig	3
geen	0

Rust

Wegen/paden	<i>punten voor geschiktheid</i>
snelweg of drukke verharde weg	-4
verharde weg alle verkeer	-1
zandpad	1
geen weg/pad	1

Woonwijk	<i>In de buurt (niet belendend)</i>	<i>punten voor geschiktheid</i>
	aanwezig	4
	afwezig	0

Belendende kavels

Bos De aanwezigheid van bos is niet direct gunstig voor vooral de akkervogels. Te veel bos in de belendende kavels wordt als negatief beoordeeld. Eén belendend bosperceel krijgt een positieve score omdat het als vluchtplaats kan dienen, vooral voor struweelvogels.

	<i>punten voor geschiktheid</i>
bos rondom	-2
bos aan 3 zijden	-1
bos aan 2 zijden	0
bos aan één zijde	1

Grootschalige landbouw Als op alle belendende kavels grootschalige landbouw wordt bedreven dan is dit niet gunstig voor akker- en struweelvogels. Grootschalige landbouw aan een paar zijdes kan gunstig zijn. In elk geval is dan een zekere openheid aanwezig.

	<i>punten voor geschiktheid</i>
grootschalige landbouw rondom	-1
aan 3 zijden	0
aan 2 zijden	1
aan 1 zijde	2

Woonwijk Een woonwijk belendend aan het kavel is niet gunstig, vooral niet als het kavel volledig door bewoning wordt ingesloten. Een woonwijk aan één zijde wordt als neutraal beschouwd omdat dit voor sommige soorten ongunstig is maar voor sommige andere gunstig.

	<i>punten voor geschiktheid</i>
woonwijk rondom	-5
aan 3 zijden	-3
aan 2 zijden	-2
aan 1 zijde	0

Natuurontwikkeling omgeving

Natuurontwikkeling Natuurontwikkeling in de omgeving van het in te zaaien kavel heeft een zeer positieve uitwerking.

	<i>punten voor geschiktheid</i>
Natuurontwikkeling aangrenzend	5
Op minder dan 300 m	3
300 -1000 m	2
>1000 m	0

4.1 resultatenbepaling geschiktheid

De scores zoals hierboven vermeld zijn ingevuld voor alle kavels. De resultaten zijn verzameld in tabel 4.

Tabel 4. Behaalde scores van de kavels aan de hand van de gebruikte criteria

<i>Kavel</i>	2	4	5	6	7	8	10	11	12	13	16	21	49	65	77	A	C	D	E	F	G	N	O	P
vogelstand voorjaar	1	4	4	4	1	1	1	2	2	2	3	0	1	2	3	3	0	2	2	2	1	1	5	4
Kavelbegrenzing	0	2	0	2	1	0	0	5	3	3	4	3	3	2	7	5	0	5	11	7	7	4	9	2
Kleinschaligheid omgeving	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	3	0	3	0	0	0	0	0	3	3	3	3	0	3
Rust omgeving	-4	-1	-1	-1	2	2	2	2	1	0	2	-4	2	2	2	-6	2	2	-1	-1	-4	-4	2	-1
Grondgebruik belendende kavels	-1	-1	-1	-1	1	2	-2	2	2	0	0	0	-1	-1	2	-2	1	0	-1	-1	0	0	-1	-1
Natuurontwikkeling omgeving	0	3	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	3	3	0	0	0	2
Totaal	-4	7	5	6	8	5	1	11	8	5	12	-1	8	5	17	0	3	9	17	13	7	4	15	9

5 Discussie

De geschiktheid van de kavels voor inzaaien met bloemrijke kruiden- of graanmengsels is bepaald met de criteria waarvan Vogelwerkgroep De Kempen denk dat ze relevant zijn. Gecombineerd met de huidige vogelstand is de uiteindelijke relatieve score de beste die we kunnen maken. Uiteraard zijn er meerdere manieren om tot een geschiktheid te komen. Waarschijnlijk zal er steeds ongeveer dezelfde uitkomst uit komen indien er met kennis van zaken naar gekeken wordt. Het voordeel van deze smenkingmethode is in elk geval dat duidelijk is hoe het proces van geschiktheidsbepaling tot stand is gekomen. De ranking van geschiktheid van de kavels ziet er nu als volgt uit:

Tabel 5. Ranking van de kavels naar geschiktheid voor inzaaien met bloemrijke kruiden- of graanmengsels

Kavel	geschiktheid
77	17
E	17
O	15
F	13
16	12
11	11
D	9
P	9
7	8
12	8
49	8
4	7
G	7
6	6
5	5
8	5
13	5
65	5
N	4
C	3
10	1
A	0
21	-1
2	-4

De gemeente Eersel heeft het plan om steeds gehele percelen in te zaaien. Uiteraard is dit vanuit praktisch oogpunt het meest voor de hand liggend omdat die percelen tijdelijk uit de pacht genomen kunnen worden. In de literatuur blijkt dat het inzaaien van kleine delen vaak heel effectief is (Vickery et. Al. 2004, Smets en Geeraerts 2009). Vaak gebeurt het inzaaien dan aan een of meerdere randen van een kavel. In het onderhavige project is dit, zoals gemeld, niet haalbaar. Wat echter wel het overwegen waard is om te kijken naar de grootte van de kavels in de ranking.

Uit tabel 5 zou de meest voor de hand liggende keuze zijn om boven aan de lijst te beginnen en af te dalen tot de vijf hectaren bereikt zijn, zoals weergegeven in onderstaande tabel links. Nadeel is echter dat kavel 77 erg groot is, zodat dus maar vier kavels zouden kunnen worden ingezaaid met genoemde mengsels

Keuze op grond van ranking

Kavel	geschiktheid	oppervlakte	totaal
77	17	3.1930	3.1930
E	17	0.5420	3.7350
O	15	0.5080	4.2430
F	13	0.4926	4.7356
16	12	1.1800	5.9156
11	11	1.5110	
D	9	0.6500	
P	9	0.6482	

Kavel 77 overslaan

Kavel	geschiktheid	oppervlakte	totaal
77	17	3.1930	
E	17	0.5420	0.5420
O	15	0.5080	1.0500
F	13	0.4926	1.5426
16	12	1.1800	2.7226
11	11	1.5110	4.2336
D	9	0.6500	4.8836
P	9	0.6482	5.5318

Indien we kavel 77 ondanks zijn hoge ranking zouden overslaan, zoals weergegeven in de tabel rechts, dan zouden zes kavels kunnen worden ingezaaid. Op deze manier worden dus meer “stepping stones” in de gemeente neergelegd. En omdat de kavels allemaal toch nog een minimale oppervlakte hebben van 0.5 ha lijkt deze laatste keuze de beste.

Het voorkomen van vogels in een bepaald gebied wordt voornamelijk bepaald door een aantal basisbehoeften. Als aan deze behoefte is voldaan dan bestaat er een kans (geen garantie) dat de vogels zich hier ook daadwerkelijk gaan vestigen. Uiteraard zijn de behoeftes voor alle soorten verschillend. Maar door vogels te clusteren in groepen, zoals aangegeven in de hoofdstukken 3.1.1 t/m 3.1.3 kan getracht worden zoveel mogelijk de basisbehoeften in te vullen voor de soorten in deze groepen. De basisbehoeften zijn voedsel, nestgelegenheid, schuilgelegenheid, rust etc. Al deze behoeften kunnen natuurlijk niet van een klein landbouwkavel komen. Daarom speelt de omgeving een belangrijke rol. Deze omgevingsfactoren hebben we vervat in de criteria zoals genoemd in hoofdstuk 4. De kavels zelf zouden vooral dienst moeten doen als voedselbron en wellicht ook als broedgelegenheid. En vooral het feit dat de kavels na het inzaaien met rust gelaten kunnen worden is een belangrijk aspect. Afhankelijk van de in te zaaien gewassen kan er voor gezorgd worden dat er voor veel soorten voedsel aanwezig is in zowel het voorjaar en de zomer maar ook in de herfst en de winter.

Zoals te zien in de nulmeting is de vogelstand op dit moment niet spectaculair te noemen, wat ook niet vreemd is gezien het grondgebruik met moderne agrarische methodes. Daarom is er dan ook veel te winnen met dit soort inzaai-acties. Ze kunnen waarschijnlijk in veel gevallen de ontbrekende basisbehoeftes voor vestiging van vogelsoorten invullen. En uiteraard zullen veel meer organismen mee profiteren zodat de biodiversiteit in de gemeente ongetwijfeld toe zal nemen.

Makridakis S., Hogarth R. en Gaba A. 2010. Dans met kans; meer zekerheid door minder controle. Maven Publishing B.V. Amsterdam.

Sierdsema H. 1995. Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen. SBB-rapport 1995-1, SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. SBB/SOVON, Driebergen/Beek-Ubbergen.

Vickery J., Bradbury R., Henderson I., Eaton M. & Grice P., 2004. The role of agri-environment schemes and farm management practices in reversing the decline of farmland birds in England. *Biological Conservation* 119: 19-39.

Smets A. en Geeraerts A. 2009. Studie opdracht akkervogels regio noordwest Vlaams-Brabant. Econet Vlaams-Brabant.